

“> 3 miljoen verhalen”

‘Openbaarheid vraagt om zorgvuldigheid’

Openbaar en digitaal is goed. Online alleen met begeleiding en een drempel - niet voor 8 miljard mensen zomaar.

SWH Bulletin

*stichting
werkgroep
herkenning*

Winter 2025 No.3, Jaargang 40

☎ +31 (0)85 00 04 185

In dit SWH Bulletin...

In deze uitgave duiding wetsvoorstel en advies Raad van State en hebben we aandacht voor de activiteiten in RHC Middelburg, Gevangenismuseum Veenhuizen en Kamp Amersfoort. Ook een verslag van het Symposium '80 jaar vrijheid: op weg naar 100'.

Onze Vriend van SWH, Dick Kampman beschrijft hoeveel en welke dossiers het CABR in Den Haag bevat én Tamara Vermeire beschrijft haar ervaring in het Nationaal Archief met de tijdelijke voorziening.

Verder hebben we weer een aantal bijzondere boekrecensies, zoals over het goed geschreven boek 'Waar ik me voor schaam' van Sheila Sitalsing, 'Kleurhonger' van Rachel de Meijer en 'Kinddrager' van Elisabeth van Stekelenburg. Ook heeft onze redacteur een filmrecensie geschreven over 'Das Verschwinden des Josef Mengele' en 'Nuremberg'.

Graag bijzondere aandacht voor het nawoord.

SWH Web, SWH Flyer, SWH Update

De [website van SWH](#) wordt met enige regelmatig bijgewerkt. Zo hebben we de vormgeving iets veranderd en hebben we verschillende boeken, podcasts en filmpjes kunnen toevoegen. Niet alleen de website is vernieuwd, ook heeft onze [SWH Flyer](#) een opfrisbeurt gekregen als ook de SWH Update, waar iedereen zich op kan abonneren. Meld u aan voor de [SWH Update](#).

Input voor SWH Bulletin?

U kunt uw bijdrage op verschillende manieren aanleveren: digitaal (altijd mogelijk) of per post. Belangrijk is dat u vindt dat uw werk gedeeld mag worden binnen SWH. Heeft u een interessant boek gelezen, een tentoonstelling bezocht of wilt u uw ervaringen delen in het SWH Bulletin? Neem gerust contact op via: alexdekker@werkgroepherkenning.nl

Voorwoord

Beste Vriend van SWH,

“Wist u dat er naar schatting meer dan 3 miljoen familieleden zijn van mensen met een CABR-dossier in het Nationaal Archief?”

Dat is een indrukwekkend aantal verhalen die nog verteld en ontdekt moeten worden.

Zoals eerder aangekondigd in onze SWH Updates, werken wij aan een meer open platform. Zo hebben we de term donateur vervangen door Vriend van SWH en kan iedereen die ons wil volgen zich abonneren op de SWH Update. Hiermee hopen we een bredere doelgroep te bereiken en elkaar te helpen bij het zoeken en delen van informatie.

Onze strategie voor 2026-2031

De komende jaren willen wij onze koers aanpassen en u daar actief bij betrekken. Daarom hebben wij een enquête verstuurd. Uw antwoorden geven ons inzicht in uw behoeften en helpen ons de juiste focus te bepalen.

Een jaar vol beweging

Het afgelopen jaar kwam er een stroomversnelling toen de namen uit het CABR-archief online beschikbaar werden gesteld. Dit zorgde voor veel opschudding en riep vragen op over wat het openbaar maken van deze gegevens betekent. Voor sommigen was het een opluchting, voor anderen een confronterend proces. Tegelijkertijd bleek dat duizenden documenten, waaronder diploma's uit de jaren na 1980, volgens de AVG-wet niet online mogen worden gepubliceerd. Het digitaliseren maakt echter wél mogelijk dat nazaten van slachtoffers onderzoek doen, iets wat wij van harte stimuleren.

Standpunt SWH:

“Openbaar en digitaal is goed. Online alleen met begeleiding en een drempel - niet voor 8 miljard mensen zomaar.”

Om onze doelstellingen te bereiken zullen wij in gesprek blijven met OCW, VWS, AP, Consortium Oorlog voor de Rechter.

Uw mening telt!

Help ons om onze strategie verder vorm te geven. Deel uw mening via de enquête, zodat wij ons ook de komende jaren kunnen inzetten voor:

- Lotgenotencontact
- Onderzoek naar dit deel van de geschiedenis
- Doorgeven van ervaringen aan volgende generaties

Vooruitblik: 45 jaar SWH

In 2026 bestaat onze stichting 45 jaar. Wij willen nog actiever bijdragen aan het streven naar herkenning van de miljoenen verhalen die nog verteld moeten worden. Daarbij zoeken wij samenwerking met het Nationaal Comité 4 en 5 mei om het herdenken en vieren inclusiever te maken voor alle oorlogsgetroffenen.

Daarnaast willen wij opvolging geven aan ons historische symposium “Verbinden en Doorgeven” (23 november 2024). Wij hopen dat bij een volgende editie Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander aanwezig kan zijn om te ervaren hoe persoonlijke verhalen van kinderen en kleinkinderen van Joodse zijde, het Verzet en SWH samenkomen.

Speciale dank

Mijn speciale dank aan de vrijwilligers van de Hulplijn, die altijd weer klaar zitten om u een luisterend oor te bieden. Dank ook aan Renate voor haar onvermoeibare steun op het secretariaat. Ook dank aan mijn medebestuurders voor al het werk dat zij verzetten. En uiteraard dank aan de Vrienden van SWH, die

door hun giften en donaties ons in staat stellen ons belangrijke werk voort te zetten.

Wij wensen u veel inspiratie bij het lezen van dit zorgvuldig samengestelde SWH Bulletin, dat dankzij de inzet van onze vrijwilligers tot stand is gekomen.

Michael Schuling, Voorzitter SWH

Duiding wetsvoorstel en advies Raad van State

(Stand van zaken december 2025)

De overheid werkt aan een nieuwe Archiefwet (AW 20..), waarvan invoering momenteel wordt beoogd per 1 januari 2027 (de behandeling in de Eerste Kamer wacht op uitwerking in lagere regelgeving, die nu in de maak is). Deze wet heeft geen directe gevolgen voor de mate van openbaarmaking van het CABR-archief, maar een ander wetsvoorstel doet dat wél.

Wetsvoorstel ter uitvoering van overweging 158 AVG

In april startte een internetconsultatie over het wetsvoorstel tot wijziging van de nu nog geldende Archiefwet 1995 (en ook voor nieuwe Archiefwet als die per 2027 verwacht van kracht zal zijn). Dit voorstel moet bezwaren wegnemen die de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) eind 2024 benoemde. Na veel commentaar uit die internetconsultatie (er viel ook echt het nodige op aan te merken) is in september een aangepast voorstel voor advies aan de Raad van State (RvS) voorgelegd. De opzet blijft t.o.v. de eerste versie uit april grotendeels ongewijzigd: het regelt hoe beperkt openbare informatie toegankelijk wordt, en het heeft directe gevolgen voor alle archieven, inclusief het CABR.

Advies Raad van State en vervolg

De RvS ondersteunt het doel van dit aangepaste wetsvoorstel, en vindt de balans tussen openbaarheid en privacy in grote lijnen goed. Wel adviseert de RvS om:

- Criteria en beschermende maatregelen concreter in de wet vast te leggen;
- Minder over te laten aan lagere regelgeving en de beslisbevoegdheid van de archivaris.

Toch blijft onzeker hoe online toegankelijkheid er uiteindelijk uit zal zien. Ook gaat het voorstel, zelfs met deze aanpassingen, niet zo ver als de AP zou willen.

Het Ministerie OCW meldde in een brief van 16 december 2025 aan de Tweede Kamer dat hij het wetsvoorstel n.a.v. dit advies van de RvS zal bijstellen en in januari naar de Tweede kamer zal sturen als wetsvoorstel. En dat hij graag snel voortgang wil maken. Niet bekend is wat de verschillende partijen in het parlement willen met dit wetsvoorstel.

Tijdelijke voorziening en CABR

Sinds juli is een tijdelijke voorziening van kracht: CABR-dossiers zijn deels gedigitaliseerd, maar niet vrij online beschikbaar. Inzien kan alleen in de studiezaal van het Nationaal Archief. Vanaf januari 2026 wordt deze voorziening ook uitgerold naar alle Regionale Historische Centra (RHC's). Ook bij het NIOD in Amsterdam komt een terminal, speciaal voor wetenschappelijk onderzoek. De beperking op het CABR, oorspronkelijk vervallen per 2025 en verlengd voor één jaar, is inmiddels opnieuw verlengd tot 2027.

Hoe gaat het verder?

- Het wetsvoorstel gaat naar de Tweede Kamer, zoals aangekondigd in januari 2026.
- De AP zal naar verwachting een kritisch advies geven;
- Na goedkeuring volgt behandeling in de Eerste Kamer.
- Partijstandpunten in het parlement zijn nog onduidelijk.
- De invoeringsdatum van de wet kan daarna nog door het Ministerie OCW worden uitgesteld.
- Ministerie OCW kan eind 2026 een derde jaar de openbaarheid beperken
- Online publicatie van CABR is op zijn aller vroegst mogelijk vanaf 2027, onder voorwaarden die nu nog niet geheel duidelijk zijn.

Belangrijke discussiepunten

- Nog enkele onduidelijkheden over voorwaarden en beschermingsmaatregelen bij online publicatie.
- De vraag of gebruikers zich moeten identificeren bij online raadpleging (AP wil dit, minister en RvS niet).
- Ruime bevoegdheid voor het ministerie versus de archivaris.

De verwachting is dat de huidige situatie – beperkte toegankelijkheid via de tijdelijke voorziening – nog minstens drie jaar zal kunnen duren, mogelijk langer. Er komt een keer een ruimere ontsluiting van het CABR online openbaar toegankelijk. Dat zal echter niet de vergaande vorm (kunnen) hebben die in 2024 nog werd bedoeld.

Mr. drs. H.V.R. Lepoutre

Tijdelijke voorziening van start in Zeeland

De digitalisering van de CABR-dossiers gaat onverminderd door, maar hoe is de raadpleegbaarheid? Hoe en waar kunnen we op zoek naar informatie via een computer? In het Nationaal Archief (NA) in Den Haag staan verschillende te reserveren computers klaar, een systeem dat verschillende Regionale Historische Centra (RHC's) op termijn ook gaan aanbieden. Wel digitaal toegang dus, maar niet naar Den Haag afreizen. Een klein verslag van de eerste stappen in Middelburg.

Op woensdag 10 december was ik op bezoek bij het Zeeuws Archief in Middelburg, op uitnodiging van de coördinator informatiecentrum van het Zeeuws Archief, Maaike Doorenbos. Het Zeeuws Archief had op eigen initiatief contact met ons gezocht, ter voorbereiding op hun taak om vanaf februari mensen te gaan ontvangen die dan op twee terminals in het Zeeuws Archief het digitale CABR kunnen inzien.

Vanaf het voorjaar 2026 zullen namelijk in alle RHC's in Nederland twee terminals staan waarop mensen, net als in het Nationaal Archief, het CABR-dossier digitaal kunnen inzien. Dit is de volgende stap in de 'tijdelijke voorziening' in afwachting van definitieve wetgeving omtrent de openbaarmaking van CABR-archief.

Het archief in Middelburg

Hiermee komt er dus een flinke uitbreiding van de capaciteit, maar ook een betere bereikbaarheid voor mensen wat verderaf van Den Haag. Meer inzagemoogelijkheid dus. Wat ons betreft een goede ontwikkeling. Maar liefst wel met ook een goede begeleiding! De RHC's krijgen in elk geval een informatiebijeenkomst vanuit het NA en een voorlichtingsbijeenkomst vanuit ARQ, én als het aan ons ligt en waar dit voor ons mogelijk is, ook een voorlichtingsbijeenkomst vanuit ons.

Ik sprak met drie enthousiaste medewerkers van het Zeeuws Archief, die al behoorlijk goed geïnformeerd waren over het CABR en alle ontwikkelingen, maar ook al een kijkje hadden genomen op onze website. Doel van dit gesprek was een kennismaking en voorbereiding voor een grotere bijeenkomst voor archiefmedewerkers die straks mensen gaan ontvangen en begeleiden bij de terminals. Er kwamen zinnige vragen, zoals welke 'terminologie' kunnen we het beste gebruiken? Want 'fout in de oorlog' voelt niet fijn. En zijn er bepaalde gevoeligheden waar we rekening mee moeten houden en hoe kunnen we daar het beste mee omgaan?

Op dinsdag 10 februari zullen deze vragen dus zeker een plaats krijgen in de bijeenkomst voor de archiefmedewerkers. Daarnaast zal ik uiteraard wat vertellen over onze stichting en mijn persoonlijke verhaal en ervaringen met het CABR delen. Ik ben onder de indruk van de zorgvuldigheid en interesse van deze mensen. Chapeau voor het Zeeuws Archief! Hopelijk zullen meer RHC's volgen.

Onze nieuwe flyers heb ik alvast achtergelaten.

Fryda Evertse

Van reserveren tot ontdekken

Hoe reserveer je een computer bij het Nationaal Archief?

Dat bleek nog best een puzzel. De websites verwezen naar elkaar en pas op maandag om 13.00 uur verschenen de reserveringsmogelijkheden. Omdat ik had gehoord dat de plekken snel vol zaten, zette ik een alarm en zat klaar. Na een paar keer verversen kon ik eindelijk reserveren. Niet ingewikkeld, maar het mag van mij wel wat overzichtelijker.

Eerste bezoek – 17 juli

Op donderdag 17 juli vertrok ik naar het Nationaal Archief. Eerst een nieuw pasje laten maken (overgang van barcode naar QR-code) en bij de balie kreeg ik een kaartje met mijn

computernummer. Ik schoof achter computer drie, omringd door mensen die al druk bezig waren. Een pop-up met tips verscheen en naast de computer lag geprinte uitleg. Mijn zoektocht was niet gericht op één specifiek dossier. Degene die ik onderzoek heeft geen CABR-dossier, ondanks dat zij in 1944 naar Sudetenland vertrok en trouwde met een SS-officier. Toch hoopte ik haar naam of die van haar SS'er in andere dossiers te vinden. Tegen beter weten in zocht ik op haar namen – zonder resultaat. Verrassend genoeg vond ik wél de naam van mijn opa ('de broer van'), die zelf ook geen CABR-dossier had, maar wel in een ander dossier voorkwam.

Zoeken en leren

Ik zocht verder op straatnamen en andere bekende namen. De zoekresultaten zijn duidelijk en geven snel context, maar helaas geen goede hits. Wel kon ik het dossier bekijken waarin mijn opa genoemd werd. Een medewerker gaf uitleg over hoe je CABR-dossiers het beste doorzoekt. Er is veel informatie, maar iets specifiek vinden blijft lastig. Een beveiliging wees me op een AI-functie die handschrift omzet naar getypte tekst – handig, maar niet altijd perfect.

Aan het eind van de dag had ik weinig concreets gevonden. Toch hielp een gesprek met een onderzoeker: daardoor ontdekte ik een ander dossier van mijn opa, van de zuiveringscommissie. Eerder was dat niet vindbaar, nu dus wel – waarschijnlijk dankzij digitalisering.

Vervolgonderzoek – 21 augustus

Een maand later bekeek ik dat dossier. Daarin stonden twee namen van NSB'ers aan wie mijn opa gelinkt was. Beide hadden een CABR-dossier: één digitaal, één fysiek. Het was interessant om te lezen wie zij waren en waar ze van verdacht werden. Uiteindelijk leverde het niets op voor mijn onderzoek, maar het gaf wel nieuwe inzichten. Tijdens mijn tweede bezoek had ik geen computer gereserveerd en kon ik er toch bij, omdat iemand niet was komen opdagen. Dus last minute wat op kunnen zoeken.

Mijn conclusie

Ik ben nog steeds actief met mijn onderzoek. Jammer dat ik thuis niet even in een dossier kan kijken als ik een naam tegenkom. Online toegang helpt enorm: ik heb dossiers gezien die ik anders nooit had bekeken. Het scherm maakt snel duidelijk of er iets te vinden is, maar echt begrijpen doe je pas met het fysieke dossier in handen.

Het is wel een uitdaging om een computer te reserveren – er zijn er maar vijf. Voor mij is Den Haag dichtbij, maar voor anderen is dat een drempel. Hopelijk wordt het in de toekomst makkelijker én toegankelijker voor iedereen.

Tamara Vermeire

☒ Heeft u onlangs het Nationaal Archief bezocht?

Heeft u ervaring met het Nationaal Archief? Deel uw tips of vragen met ons – we bundelen ze graag in een volgende SWH Update! Uw input is waardevol in onze gesprekken met Oorlog voor de Rechter. Stuur een mail naar:

secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Kamp Amersfoort: het kamp na de oorlog

Kamp Amersfoort is bij de meeste mensen bekend als doorgangskamp voor vooral zwarthandelaren, verzetsmensen of de laatste plaats waar Russische gevangenen verbleven voordat zij dood werden geschoten en, uiteindelijk, op het ereveld in Leusden werden begraven. Voor verschillende mensen uit onze kringen is Amersfoort bekend als de plaats waar *na* de oorlog mensen werden opgesloten die verdacht werden van bijvoorbeeld lidmaatschap van de Waffen-SS.

Kamp Amersfoort kijkt nu ook naar de bredere context van het kamp zelf en doet actief onderzoek naar de periode van na de oorlog. Dit levert niet alleen nieuwe inzichten op over de behandeling van voormalige collaborateurs, het levert ook materiaal op voor een nieuwe tentoonstelling:

Vanaf 17 januari 2026 is de wisseltentoonstelling 'Geen plaats voor verraders' te zien bij Nationaal Monument Kamp Amersfoort en vanaf 29 januari in de schaduw van de bevrijding. Gevangenis Scheveningen 1945-1950 in Nationaal Monument Oranjestad.

Beide tentoonstellingen gaan over de naoorlogse periode waarin mensen die verdacht werden van collaboratie op deze plekken werden opgesloten. Met ieder een eigen invalshoek, maar een gezamenlijk thema, benadrukken de herinneringscentra de complexe geschiedenis van beide locaties als plekken van zowel onderdrukking als vergelding. Wraakgevoelens in de samenleving botsten met de doelstelling om het recht op een zorgvuldige manier te herstellen.

Kamp Amersfoort kreeg na de bevrijding conflicterende functies. In een deel werden verdachten van collaboratie en oorlogsmisdaden vastgehouden in afwachting van hun proces. Tegelijkertijd ving het Rode Kruis terugkeerders op uit concentratiekampen van het Derde Rijk, voornamelijk dwangarbeiders in de Duitse oorlogsindustrie.

In 'Geen plaats voor verraders' ontdek je persoonlijke verhalen van collaborateurs, bewakers en repatrianten. Daarnaast word je geconfronteerd met vragen als: wat gebeurt er met de rechtsstaat wanneer het volk het recht in eigen hand neemt? Hoe snel kunnen idealen van vrijheid omslaan in nieuwe vormen van opsluiting en onrecht?"

Kamp Amersfoort, bewerking redactie

Symposium '80 jaar vrijheid: op weg naar 100'

Op woensdag 26 november bezocht ik samen met Michael de halfjaarlijkse landelijke bijeenkomst van het nationaal comité 4 en 5 mei. Wij waren als SWH weleens eerder uitgenodigd, maar voor ons was het de eerste keer dat we erbij waren. Het was dus toch ook een beetje de kat uit de boom kijken.

Wim van de Donk, de voorzitter van nationaal comité 4 en 5 mei sprak inleidende woorden o.a. over het nieuwe beleidsplan 2026-2031 wat als titel heeft "Als ik beseft wat op het grote spel staat". Hierin klinkt de urgentie door van onze huidige tijd, hoe kwetsbaar onze vrijheid en vrede zijn. Het herdenken op 4 mei is continu aan verandering onderhevig geweest, maar in de

huidige tijd hebben we ook te maken met het feit dat een nieuwe generatie de traditie zal moeten gaan dragen, zonder zelf de oorlog te hebben meegemaakt. Tegelijkertijd spelen er allerlei conflicten in de wereld die toenemend een vraag/oproep doen ontstaan om het verleden met het heden te verbinden, ook op 4 mei.

Als jaarthema voor 2026 is gekozen voor "De geschiedenis begrijpen". Wat weten we nu eigenlijk allemaal al over WO II en welke kennis ontbreekt nog? De verhalen van de holocaust en het verzet kennen we, toenemend ook de verhalen van de collaboratie, maar wat weten we over de stilzwijgende meerderheid bijvoorbeeld?

Het verhaal van Bas Von Benda-Beckmann, historicus en auteur van het boek "Het kleedje voor Hitler" sloot hier naadloos op aan. Opgegroei in een Nederlands-Duits gezin hoort hij al jong over betrokkenheid van verschillende familieleden bij het naziregime. Hij gaat geschiedenis studeren én onderzoekt stap voor de stap de rol die verschillende familieleden o.a. zijn grootouders en oudooms en -tantes hebben gespeeld in Nazi-Duitsland. Zijn manier om het onderzoek te doen en tot een boek te komen was om met familieleden in gesprek te gaan en als het ware een grote tafel te creëren waarop verhalen, anekdotes, voorwerpen, maar ook visies van de verschillende familieleden terecht kwamen. Hij probeert dus naast de feiten vooral ook duiding te geven. Hij benoemt dan het radicaliseringsproces, wat al ver vóór WO II begint. Maar ook de selectieve waarneming; hoe mensen op een gegeven moment alleen nog zien wat ze willen zien en het standpunt of leed van de ander als het ware onzichtbaar maken voor zichzelf. En dit fenomeen is een valkuil voor ons allen, ook in het hier en nu, om niet (meer) het perspectief van de ander te (willen) zien.

Vervolgens gebruikt hij het concept van de familietafel ook voor het herdenken van WO II. Dat een stoel aanschuiven voor de 'dader' (of collaborateur, verdachte van... etc.) nodig is om het hele verhaal op tafel te krijgen en van daaruit te kunnen leren naar de toekomst toe.

Hij benoemt hierbij echter ook een aantal aandachtspunten: wat doet dat, om de 'dader' aan tafel te zetten? Er is een risico dat die op de stoel van slachtoffer gaat zitten en dat wil je niet. Je moet ook elkaar kritisch mogen bevragen, je moet kunnen reflecteren, er moet context gegeven worden en als laatste: er zal ongemak zijn en dat zul je moeten accepteren. Goed om ons deze dingen ook te realiseren.

Het was goed om het applaus voor deze presentatie te horen; ook dit geluid mocht er zijn. The times they are a-changing. Aanschuiven aan de tafel is precies ook één van de dingen die

wij als SWH voorstaan; aansluiten bij andere naoorlogse partijen om samen en met respect voor elkaar het verleden aan te kijken en er lering uit te trekken voor de toekomst. En misschien belangrijker nog dan leren, is het gebaar van elkaar de hand reiken en voorbeeldgedrag laten zien.

In de middag waren er workshops, o.a. een later toegevoegde workshop van Bas Von Benda-Beckmann en Lies Schippers over 'onderzoek doen naar familie verhalen uit de oorlog'. Erg interessant hoe zij dit aanpakken en smaakte naar meer. Er is ook meer, o.a. een schrijfcursus, workshops, online onderzoek tips: zie <https://burovoorgeschiedenis.nl/>.

Er was nog meer te beleven deze dag, maar dit waren voor mij de highlights. Al met al vond ik het een boeiende, informatieve en inspirerende dag. Nieuwe contacten, nieuwe ideeën, wordt vervolgd.

Maar het staat u allen natuurlijk ook vrij om in uw eigen woonplaats of regio de contacten aan te gaan en aansluiting te zoeken met anderen bv rond de 4 en 5 mei activiteiten. Als bestuur willen we daar uiteraard ook bij ondersteunen en adviseren, waar nodig.

Fryda Evertse

Toevoeging

Reactie op Ketelaarlezing 2025, die Bas onlangs heeft gegeven
 De [Ketelaarlezing 2025](#), uitgesproken door Bas von Benda-Beckmann, raakt aan een kernpunt van ons werk: het belang van familiegeschiedenis als toegangspoort tot persoonlijk en intiem erfgoed. Zijn reflectie op de dynamiek tussen onderzoeker en archivaris, en de persoonlijke context waarin familieonderzoek plaatsvindt, benadrukt hoezeer archieven méér zijn dan documenten – ze zijn dragers van herinnering, identiteit en verwerking.

Als Stichting Werkgroep Herkenning erkennen wij dat het raadplegen van oorlogsarchieven voor velen een emotioneel en complex proces is. Niet iedereen heeft de mogelijkheid gehad om gevoelige dossiers te lezen, sommigen willen dat niet, en anderen weten eenvoudigweg niet hoe ze moeten beginnen. Juist daarom is de rol van de archivaris vandaag de dag belangrijker dan ooit. Niet alleen als beheerder van informatie, maar als begeleider, ondersteuner en 'enabler' van mensen die op zoek zijn naar hun familiegeschiedenis en persoonlijke waarheid.

In het licht van de digitalisering willen wij benadrukken dat openbaar, digitaal en online drie verschillende begrippen zijn, die niet zomaar op één lijn mogen worden gezet. Dat een dossier digitaal beschikbaar is, betekent niet automatisch dat het online toegankelijk is, noch dat het voor iedereen begrijpelijk of bruikbaar is. Digitale toegankelijkheid vraagt om context, uitleg en begeleiding – zeker bij gevoelige en persoonlijke informatie.

De Ketelaarlezing maakt duidelijk dat het erkennen van het intieme karakter van oorlogsarchieven essentieel is – niet alleen voor de archivaris, maar ook voor de gebruiker. Het gaat hier om meer dan feiten; het gaat om levensverhalen, om pijn, om

verwerking. Het vraagt om zorgvuldigheid, empathie en respect voor de persoonlijke reis die ieder familielid of nabestaande aflegt.

Wij danken Bas von Benda-Beckmann voor zijn openhartige bijdrage en pleiten voor een archieflandschap waarin de menselijke maat centraal staat. Waar archieven niet alleen bewaard worden, maar ook tot leven komen – in dialoog, in begeleiding, en in het erkennen van het persoonlijke erfgoed dat erin besloten ligt.

*Namens het Bestuur SWH,
 Michael Schuling, Voorzitter*

Hoeveel en welke dossiers bevat het CABR in Den Haag?

In het Nationaal Archief zouden meer dan 400.000 dossiers aanwezig zijn die betrekking hebben op de naoorlogse Bijzondere Rechtspleging. Van der Heijden (noot 1) spreekt zelfs over 500.000 dossiers. Belinfante citeert uit de Kamerverslagen 1947, waarin gesteld wordt dat alleen ten aanzien van economische delicten al sprake was van tenminste 200.000 zaken die afgedaan moesten worden (noot 2).

In de reguliere geschiedschrijving en in het openbare debat wordt er in het algemeen van uitgegaan dat de dossieraantallen uitsluitend betrekking hebben op de circa 100.000 Nederlandse nationaalsocialisten. De Nederlandse regering was aanvankelijk echter van plan ook niet-nationaalsocialisten wegens economische delicten door de bijzondere gerechtshoven te laten veroordelen. Leiders van ondernemingen die ten behoeve van de Duitsers hadden gewerkt op een wijze of in een mate die achteraf strafbaar werd beschouwd, behoorden echter bij uitzondering tot de nationaalsocialisten (noot 3).

Pas na 1946 zijn 29.377 economische collaborateurs in kaart gebracht (noot 4) van de al genoemde circa 200.000 gevallen. Misschien kan worden aangenomen dat een groot aantal van deze 29.377 personen in de periode najaar 1944 - juni 1945 werden geïnterneerd maar vervolgens voorafgaand aan oktober 1945 weer werden vrijgelaten, toen alleen de nationaalsocialisten in de kampen overbleven. Voor de bijzondere gerechtshoven bleven alleen de zeer ernstige gevallen van economische collaboratie over (noot 5). Zij werden veroordeeld krachtens artikel 102 Wetboek van Strafrecht voor "hulpverlening aan de vijand". Slechts circa 1.000 van deze gevallen zijn daadwerkelijk berecht door de bijzondere gerechtshoven, stelt Belinfante. Een onbekend maar vermoedelijk zeer klein aantal nationaalsocialistisch gezinnen onder de economische collaborateurs kwam voor de tribunalen. De overigens werden berecht door speciale economische zuiveringsraden met een eigen beroepsmogelijkheid.

De Nederlandse nationaalsocialisten (circa 100.000 mensen) hadden ieder zeker twee dossiers: namelijk het dossier waarin geconfisqueerde eigendommen werden vastgesteld (door het Nederlands Beheer Instituut) en tenminste één dossier dat betrekking had op Tribunaal- of Gerechtsdocumenten. Ik ga er op grond daarvan van uit dat tenminste 200.000 dossiers in het CABR toevielen aan de Nederlandse nationaalsocialisten. Omdat het totaal aantal licht bestraften zeer groot was (zie onder) ga ik

er van uit dat dit aantal van circa 200.000 dossiers zo ongeveer het aantal dossiers inzake de Bijzondere Rechtspleging aangeeft. De overige 200.000 of 300.000 dossiers vallen dan toe aan niet-nationaalsocialisten die economische delicten hadden bedreven (noot 6).

Hoeveel Nederlandse nationaalsocialisten werden veroordeeld?

Uit de overzichtsstaten van de Nederlandse overheid van circa 1957 (zie Belinfante) komen de volgende veroordelingspercentages voor de Nederlandse nationaalsocialisten naar voren:

- 36,5% na een onbekende duur van het voorarrest zonder enige rechtsgang ontslagen.
- 13% zeer licht bestraft c.q. vrijgesproken.
- 43,5% voor de tijd van het voorarrest licht bestraft.
- 2,2% zwaarbestrafte (meer dan 5 jaar en doodstraf) Nederlandse nationaalsocialisten die tot de Mussertmeerderheidsfractie gerekend kunnen worden.
- 4,8% zwaarbestrafte (idem) Nederlandse nationaalsocialisten die onder de bezetter opereerden.

De 4,8% zwaarbestraften die onder de bezetter opereerden (dat wil zeggen circa 4800 veroordeelden) vielen vermoedelijk toe aan circa 8% van de Nederlandse nationaalsocialisten. Dit betrof de Nederlandse-SS van circa 8.000 personen (inclusief de sympathiserende leden).

De 2,2% zwaarbestraften onder de ideologisch en organisatorisch gebonden NSB'ers (dat wil zeggen circa 2200 veroordeelden) vallen vermoedelijk toe aan circa 92% van de Nederlandse nationaalsocialisten die gerekend kunnen worden tot de Mussertmeerderheidsfractie, dat wil zeggen aan circa 92.000 personen. Het merendeel van deze bestraftte activiteiten kan begrepen worden als politieke activiteiten binnen het kader van het Nederlandse nationaalsocialisme. Verraad, arrestaties, geweldsmisdrijven (een zeer klein deel van deze veroordeelden) werden vrijwel zeker niet in opdracht van de NSB als organisatie verricht.

Deze cijfers geven aan, dat van de Mussertmeerderheidsfractie circa 2,4% zwaar bestraft is. Van de Nederlandse SS'ers is circa 60% zwaar bestraft.

Wat de afhandeling van de rechtspleging na de Tweede Wereldoorlog betreft is van groot belang dat schuld door straf teniet werd gedaan. Dit wil ook zeggen dat er op dit moment (met uitzondering van de collaboratie op het terrein van de ariërvierklaring) geen schuld meer bestaat ten aanzien van mogelijk bestraftbaar gedrag uit de Tweede Wereldoorlog (noot 6).

Drs. Dick Kampman

Noten:

1 *Van der Heijden Dat nooit meer* (2011)

2 *idem* p. 404

3 *Belinfante In plaats van bijtjesdag* 1978 p. 394

4 *idem* p. 408

5 *idem* p. 409

6 zie: *Kampman, D.; De Omdraaiing Van Het Schuldperspectief; 2019; ISBN 978-90-73947-19-1; pagina's 124-125 en pagina 145. Zie ook: <https://www.uitgeverida.nl>*

Eerste 'Voorouderdag' in Gevangenis museum in Veenhuizen

Naar aanleiding van de tentoonstelling On/t/schuld organiseerde het nationaal Gevangenis museum op 9 november jl. voor het eerst een 'voorouderdag' voor nazaten van voorouders die verdacht werden van collaboratie met de bezetter in de 2e Wereldoorlog.

On/t/schuld is een tentoonstelling over de doorwerking van een 'foute' familiegeschiedenis. Deze tentoonstelling confronteert met de erfenis van een 'foute' voorouder, en gaat over hoe nazaten leven met de last van een verzwegen verleden. Het resultaat nodigt uit om verder te kijken dan goed of fout.

Op de ontmoetingsmarkt met Werkgroep Herkenning lag meeneem informatie over het werk van SWH en was er gelegenheid om met ons in gesprek te gaan, wat ook gebeurde. Spontaan ontstonden enkele opvallend open gesprekken, met als rode draad: voorouder onlangs overleden en nu, na het overlijden komt er ruimte voor het altijd verzwegen verleden en de impact daarvan. Verdriet en opluchting, verontrusting en boosheid, verwijt en acceptatie het kwam allemaal voorbij. Heel bijzonder dat de setting blijkbaar veilig genoeg voelde om het familie verhaal met ons te delen.

Ingerichte stand van SWH

Op het programma stonden verder de workshop van ARQ 'Omgaan met de impact van familieonderzoek en collaboratie' en de uiteenzetting Het CABR, over voorbereiding en familieonderzoek, een college Oral History en familiegeschiedenis door Fridus Steijlen en een aantal speciale rondleidingen door het museum en de tentoonstelling.

In het afsluitende gesprek met de organisatie, de deelnemers en de bezoekers van de voorouderdag kwam vooral de waardering voor het initiatief en de uitvoering naar voren. Voor herhaling vatbaar liet het museum weten...

Kees Gramkow & Renate Postma

Tentoonstelling On/t/schuld: Verlengd tot eind 2026!

Kijk voor meer informatie op: <https://gevangenis museum.nl/>

Podcast Op de Laan, in de Oorlog

Op 16 november 2023 verstuurde ik het eerste mailtje naar het Nationaal Archief met de vraag of er wellicht dossiers van mijn opa waren. Op 10 oktober 2025 verscheen de eerste aflevering van onze podcast, Op de laan, in de oorlog over mijn opa, zijn vader, twee broers en schoonzus.

Fout

Maar liefst 5 dossiers in de familie bleken er uiteindelijk te zijn. Ik had geen idee waar ik in terecht kwam. Ooit had ik weleens gehoord dat ome Jo fout was in de oorlog maar daar bleef het verder bij.

Totdat het gerucht mij ter ore kwam dat mijn opa ook lid was geweest, voor z'n veilingnummer weliswaar. (De familie was tuinder in het Westland). Toen ik hoorde dat de Archieven open zouden gaan, ging ik op onderzoek uit. Stel dat het gerucht waar was, dan wilde ik dat wel eerst zelf weten. Dan was ik maar voorbereid als iemand mij daar over zou benaderen.

Gezwegen

Waarom had ik hier nooit iets over gehoord? Ik kon het mijn vader niet meer vragen en andere familieleden wisten niks en wilden er ook niks over horen. Uit de dossiers van mijn opa bleek dat hij sympathiserend lid was geweest van de NSB vanwege het mogen behouden van z'n radio. Ook had hij 7 maanden geïnterneerd gezeten. Daar had ik ook nooit iets over gehoord. Het was een schimmig geheel zo bij elkaar.

Schaamte

Tijd om m'n licht op te steken. Van de NA-medewerkster had ik een link doorgestuurd gekregen naar de stichting Werkgroep Herkenning. Die bleek een schatkamer aan boeken, verhalen en documentaires te hebben. Er ging een wereld voor me open. Het was heel interessant om te lezen en confronterend tegelijk. Terwijl dat licht steeds meer ging branden voelde ik me steeds ongemakkelijker. Het duurde even voor ik er woorden aan kon geven maar ik schaamde me en was bang voor wat dit allemaal over mij zei.

Ik werd donateur van de SWH en ging naar het symposium Verbinden en Doorgeven. Ik luisterde naar al die bijzondere verhalen en voelde me er een soort thuis. Soms kon ik van ontroering maar ternauwernood m'n tranen binnen houden. Gelukkig zat ik achterin, fijn in het donker!

Podcast

Terwijl ik zo bezig was om een soort context voor mezelf te maken, hoorde mijn neef Chris hierover. Hij is weer een generatie verder en was heel enthousiast om dit te horen. Tante, wat een verhaal joh, over onze familie nog wel. Ik was een stuk zuiniger in het enthousiasme maar was wel heel blij dat er een familielid was die interesse had. Neef Chris is een kind van z'n tijd en hij kwam met het idee om een podcast te maken. Had hij nog nooit gedaan en dat leek hem wel wat, deed ik mee? Ik vond het ongegeneerd spannend want dan zou ik met schaamte en al de buitenwereld in gaan maar ik zei toch ja. Ik vond en vind het belangrijk dat deze geheimen naar buiten komen, dan kun je er veel beter mee uit de voeten. En de podcast zou mogelijk ook anderen helpen of tenminste informeren.

Openbaar toegankelijk

Gelukkig hadden we geen flauw idee hoe veel werk dat eigenlijk was. Binnen de kortste keren hadden we een team geformeerd. Chris en ik doken de dossiers in, man John wilde wel editen en schoondochter Louise die bij een tv-programma werkt, deed de eindredactie. We kozen ervoor om alles in eigen beheer te doen. We kregen wel een aanbod om het verhaal op een digitaal platform te zetten maar daar zou de luisteraar zich op moeten abonneren. Dat wilden wij niet, openbaar toegankelijk zou de podcast worden.

En dat is 'ie! Via het platform Springcast en diverse apps kun je de gehele podcast Op de laan, in de Oorlog beluisteren. In 6 afleveringen, vanaf de Aanloop tot en met de Gevolgen, nemen we je mee op onze ontdekkingstocht. De editor zorgde ervoor dat het prettig luisteren is. Om het verhaal een bredere context te geven en de familiegeschiedenis te overstijgen, hebben we drie deskundigen geïnterviewd. De interviews in hun geheel zijn als bonusafleveringen toegevoegd.

Nu de podcast af is en ik zo'n beetje 2 jaar verder ben, begrijp ik veel meer. Het schaamtegevoel is een stuk lichter geworden of tenminste beter te doen. Verder is alles nog steeds aan het bezinken en laat ik dat z'n gangetje maar gaan.

Josee Camfferman

Info@joseecamfferman.nl

Opdelaanindeoorlog@ziggo.nl

Boekrecensie

Kinddrager - Elisabeth van Stekelenburg

Wat een mooi geschreven boek is dit!

Maar wees gewaarschuwd: het is niet een boek wat je even snel wegleest ondanks de bescheiden omvang met 205 bladzijden.

In dit boek vertelt de schrijfster het verhaal van haar grootvader, een NSB'er uit Eindhoven.

Ze reconstrueert met behulp van zijn dossier in het nationaal archief hoe hij toetrad tot de NSB, hogerop kwam, vluchtte naar Utrecht en later naar het oosten van het land, gearresteerd en geïnterneerd werd en twee jaar later weer thuiskwam. Hoe het de rest van het gezin verging in die periode en daarna. Vooral de oudste zoon, de vader van de schrijfster, rebelleert en blijft zijn leven lang worstelen met zijn ouders. De schrijfster krijgt op haar 15e jaar van hem te horen dat haar 'oop' bij de NSB was. Dit laat haar niet meer los en leidt er in 2014 toe dat ze na het overlijden van oop zijn dossier opvraagt in het nationaal archief. Daarna gaat ze zijn spoor door Nederland volgen, samen met haar zoon, via Utrecht Maliebaan, naar de Achterhoek en daarna Zaltbommel. Het opschrijven van de geschiedenis roept bij haar vader gemengde gevoelens op. Uiteindelijk zal dit boek acht jaar na zijn overlijden het licht zien.

In korte hoofdstukken springt de schrijfster in de tijd heen en weer tussen de jaren '40 en '50, waarin ze een verteller het verhaal van oop en zijn gezin laat vertellen; de jaren ná 2013 waar zij vanuit de ik-persoon vertelt over haar zoektocht naar het verhaal van oop en hoe ze zijn spoor probeert te volgen, en hoofdstukken die spelen in de jaren '70 en '80 met herinneringen over haar jeugd, ook geschreven in de ik-vorm. En dan zijn er ook nog een paar hoofdstukken waar een distantie gecreëerd worden door te spreken over 'het kind' en 'de vader' waarbij je dan echt even goed moet nadenken wie hier nu bedoeld worden. Maar door met aandacht te lezen, desnoods twee keer zoals ik nodig had, zul je beloond worden.

De essentie van het boek zit hier niet in het verhaal van 'oop', maar in de korte meer fragmentarisch geschreven hoofdstukken vanuit de ik-persoon en de hoofdstukken over 'het kind' en 'de vader'. Daar waar de distantie het grootst is, is het pijnlijke het meest voelbaar. Het deed me bij momenten denken aan het boek van Manon Uphoff: Vallen is als vliegen (ook een aanrader, als we het toch over pijnlijk verleden hebben). Met weinig woorden en zonder onnodig drama beschrijft de schrijfster hoe ze zich als 15-jarige verraden voelt als ze over het NSB verleden van haar 'oop' hoort, hoe de schaamte ook meteen zijn intrede doet en het gevoel van onveiligheid. Hoe haar vader worstelt met dit verleden en hoe dit zijn weerslag heeft op zijn eigen gezin en de relatie met zijn dochter, de schrijfster in dezen. Hoe zij, tevergeefs, probeert hem te redden en te helen. Om uiteindelijk uit te komen bij het ons-welbekende thema van het kind wat de ouder draagt. Kinddrager dus.

Fryda Evertse

Boekrecensie

Waar ik me voor schaam – Sheila Sitalsing

Waarom dit boek belangrijk is

Heel moedig dat Sheila Sitalsing "Waar ik me voor schaam" heeft geschreven als kind en kleinkind van een familielid die als collaborateur werd gezien. Als Volkskrant-journalist en bekende Nederlander deelt zij een uiterst persoonlijk verhaal over schaamte, zwijgen en familiegeschiedenis – thema's die generaties lang doorwerken. Het boek leest makkelijk weg, waardoor het toegankelijk is voor een breed publiek.

Wat dit boek bijzonder maakt, is dat Sheila ervoor kiest om de volgende generatie te betrekken bij het schrijven. Hun perspectief op deze geschiedenis geeft een frisse blik en laat zien hoe het verleden doorwerkt in het heden. Daarnaast beschrijft zij het proces rondom de 'bruine dozen', de archieven waarin de sporen van mogelijke collaboratie liggen opgeslagen, en het ongemak dat gepaard gaat met het ophalen en doornemen van deze dozen.

Het is confronterend, omdat het ook allerlei ethische kwesties blootlegt en dat maakt het boek des te krachtiger. Zeker als je beseft dat nog heel veel mensen niet eens van het bestaan van

die 'bruine dozen' afweten, of ervoor kiezen, nu nog steeds, om deze te vermijden.

Onze visie

Bij Stichting Werkgroep Herkenning stimuleren wij nazaten van mensen die tijdens de bezettingsjaren samenwerkten met de Duitsers, of ervan verdacht werden, om hun familiegeschiedenis te onderzoeken. Want dit zwijgen, ook over de impact van de internering, heeft direct en indirect gevolgen in families en gemeenschappen tot op de dag van vandaag. Sheila's boek laat ons zien dat het helend kan werken om onderzoek te doen en die stilte te doorbreken.

Het confronteert ons ook met een ongemakkelijke waarheid: in de afgelopen 80 jaar is er weinig gedaan om nazaten van deze groep actief te stimuleren kennis te nemen van de inhoud van die 'bruine dozen'.

En ze gooit een aantal ethische dilemma's op tafel, zoals: Hoe verhouden wij ons als samenleving tot deze geschiedenis heden ten dage? En hoe gaan mensen die wél kennis hebben van hun familieverleden om met nationale herdenkingen zoals 4 en 5 mei? Moet er excuses worden gemaakt voor het misbruik, buitensluiting van de onschuldige kinderen van? En door wie? De Koning, die zelf kleinkind is van?

Bovendien hoe zouden we moeten omgaan met het openbaar maken, digitaliseren en online plaatsen van deze beladen 'bruine dozen'? Voor zowel kinderen van ouders of slachtoffers? Hoe kunnen we rekening houden met de 80, 90 en 100+'ers die dit na jarenlange therapie nog steeds een plek proberen te geven? Voor de een staat het voor schaamte en trauma en voor een ander mogelijk een antwoord op een vraag over een afgevoerd of vermoord familielid.

Dit boek stelt die vragen, zonder gemakkelijke antwoorden, en nodigt uit tot dialoog en nadenken.

Waarom lezen?

Sheila's verhaal is één van miljoenen die nog verteld moeten worden. Elk verhaal helpt ons begrijpen wat er gebeurde en hoe we kunnen voorkomen dat een volgende zwarte bladzijde wordt geschreven. Dit boek is een waardevolle bijdrage aan dat gesprek.

Michael Schuling, voorzitter Stichting Werkgroep Herkenning: "Dit boek is een uitnodiging om stiltes te doorbreken en verhalen te delen. Wij hopen dat het meer mensen inspireert om hun eigen familiegeschiedenis te onderzoeken en te begrijpen wat zwijgen doet. Alleen door kennis en dialoog tussen alle oorlogsgetroffenen kunnen we leren van het verleden en voorkomen dat geschiedenis zich herhaalt. Het digitaliseren en online plaatsen verdient een maatschappelijk debat met alle ethische dilemma's die daarbij horen, zodat we kunnen toewerken naar een respectvolle wijze om te gaan met de inhoud van die 'bruine dozen'. Van Herkenning naar Erkenning? Wij zijn Sheila Sitalsing dankbaar voor haar moedige bijdrage aan dit belangrijke gesprek."

Michael Schuling, Voorzitter

Naschrift Alex Dekker

Blijkbaar was ik niet snel genoeg met het kopen van het boek; mijn exemplaar moest worden besteld, het was bij mijn vaste boekhandel uitverkocht. "Waar ik me voor schaam" las ik bijzonder snel uit. Het is vlot geschreven, daar is werkelijk niets mis mee. Een zwaar thema zo licht en toch met het volle gewicht schetsen, dat is erg knap.

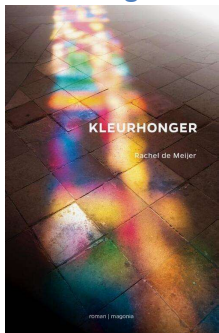
En toch wilde ik ook even een Nota Bene achter de recensie zetten. Ik las het boek als ervaringsdeskundige en als historicus, terwijl ik mij afvroeg of ik ooit, in 2009, 'Mijn opa was een Duitser' ook op een vergelijkbare manier had kunnen of willen schrijven. Nog los van het onmiskenbare talent van Sheila Sitalsing waardoor ik nooit zo had gekund, viel het mij op dat haar boek meer in deze tijd is geworteld dan mijn boek ooit was. 'Waar ik me voor schaam' is ook een gesprek met nu, de huidige samenleving, waarin oneliners van politici en talkshowpraters de boventoon lijken te voeren, een tijd waarin nuances voor idioten lijken te zijn en iedereen zijn eigen imago kan opbouwen, zonder last van het verleden. Sitalsing legt haar familiegeschiedenis bloot en steekt een hand uit naar haar kinderen en naar de lezer. Vorm maar even een mening, ik wacht wel even. Wees gerust kort door de bocht, dat waren mijn grootouders soms ook.

En ondertussen, bijna terloops, krijgen we tips. Wat willen we weten? Hoe zoeken we zelf naar sporen van die veroordeelde vader, die gestrafte oma of die zwiigende familieleden die destijds bij de NSB, SS of NSKK waren? Voor iedereen met een vergelijkbaar verleden in de familie is het boek verplichte kost. En meteen ook voor iedereen met een 'mening' over de oorlogsjaren. Lees maar even dit boek. Het maakt een boel helder.

Alex Dekker

Boekrecensie

Kleurhonger - Rachel de Meijer

'Kleurhonger' is een roman, geschreven door Rachel de Meijer. Zij is redacteur bij de NOS en schreef eerder een boek over Zeeuws-Vlaanderen, de regio waar zij opgroeide.

Dit verhaal speelt zich ook voor een deel af in Zeeuws-Vlaanderen, in het dorpje Groede. Pien groeit hierop in een NSB-gezin. Zij ontmoet in een interneringskamp na de oorlog Johan, met

wie ze een dochter krijgt, Eva. Als Eva op haar 14^e door een loslippige dorpsgenoot over het NSB verleden van haar ouders/grootouders hoort probeert zij hierover te praten thuis. Als gevolg hiervan krijgt haar moeder een zenuwzinking en wordt opgenomen in een psychiatrische kliniek. Het kan haar moeders dood worden als ze het onderwerp nog eens ter sprake brengt, dus houdt Eva verder haar mond. Pas als een onbekende vrouw contact met Eva zoekt, komt zij meer te weten en start de zoektocht naar het verleden.

Het boek leest deels als een spannend boek, wat maakt dat je door wil lezen totdat je weet hoe het afloopt met de

hoofdpersonen. Maar het geeft ook een goede beschrijving van intergenerationele overdracht. De 'nerveuze oma Biere, altijd in paniek en boos op de wereld', de ongrijpbare en wispelturige moeder Pien, de tierende vader Johan en Eva, die vanaf haar 12^e jaar met een fotocamera 'met het geduld van een monnik' de minieme verschillen in de gezichtsuitdrukkingen van haar moeder vastlegt, in een wanhopige poging iets te begrijpen van 'wat er is' met haar moeder en tot haar door te dringen. Het maakt dat Eva ook moeite heeft zich te verbinden met anderen en liever haar heil zoekt bij dieren zoals een aangespoelde orka. De aanleiding voor het schrijven van deze roman was een verhaal wat de schrijfster hoorde, over een moeder en dochter uit een NSB-familie die na de bevrijding terugkeerden naar hun dorp in Zeeuws-Vlaanderen en daar allesbehalve vriendelijk ontvangen werden. In het CABR-archief vond de schrijfster vervolgens een dossier van een Zeeuws-Vlaamse klompenmaker die 16.000 houten klompen aan SS leverde voor Auschwitz en daar 20.000 euro aan verdiende. Op dit en nog een aantal andere dossiers baseerde de schrijfster haar roman. Het bevat dus wel historische feiten, maar de personen zijn fictief. Het is een toegankelijk, prettig lezend boek, misschien vooral ook geschikt voor mensen die nog niet zo bekend zijn met de collaboratiegeschiedenis, het CABR en de thematiek van de doorwerking van het verleden op het heden.

Fryda Evertse

Voorstelling 'Jeugdstorm'

'Jeugdstorm', geïnspireerd op de film 'Jojo Rabbit', is een krachtige voorstelling die de complexe lagen van menselijke keuzes onderzoekt. Het stelt de vraag hoe onze beslissingen niet altijd zwart-wit zijn, maar vaak gevormd worden door onze achtergrond, de tijd waarin we leven en de invloeden van de omgeving. De voorstelling maakt duidelijk dat keuzes die we maken niet alleen onszelf, maar ook de generaties na ons beïnvloeden.

"Jeugdstorm" slaagt erin om deze thema's op een subtiele manier over te brengen, waardoor het publiek wordt uitgedaagd om na te denken over de complexiteit van 'goed en fout', en hoe de context waarin je opgroeit, je wereldbeeld kan vormgeven. Het is een voorstelling die je nog lang bijblijft, vooral in de manier waarop het ons doet stilstaan bij onze eigen keuzes en geschiedenis.

Reactie voorzitter SWH, Michael Schuling

Naar aanleiding van Try-Out 24 oktober in Schouwburg Odeon:

GEDURFD!

Humor gecombineerd met een serieuze boodschap aan ons allen.

Dankbaar om te zien dat Theatergroep De Jonge Honden dit onderwerp heeft beetgepakt en het ook durft te spelen. Daarmee leveren ze een waardevolle bijdrage aan dat stukje geschiedenis dat verteld móét worden, maar vaak wordt verzwegen. De voorstelling is goed en doordacht opgebouwd, en je ziet dat de acteurs zich diep hebben ingeleefd in het stuk. Het laat zien dat men niet te snel moet oordelen, en hoe een oorlog generaties lang doorwerkt in vele families. Gaat het zien en durf ook dit deel van uw/jouw familiegeschiedenis aan te kijken.

Voor speeldata en meer info:

[Speellijst Theatergroep De Jonge Honden – Jeugdstorm](#)

Filmrecensie

Das Verschwinden des Josef Mengele

De beruchte arts in Auschwitz, arts aan het front en SS'er Josef Mengele overleefde de oorlog. De man werd bekend door zijn nutteloze onderzoeken naar het veranderen van de kleur van ogen, zijn wreedheid ten opzichte van tweelingen waar de man een zieke obsessie voor had en door zijn haast mythische status binnen de kringen van gevluchte nazi's die zich in Zuid-Amerika ophielden.

In oktober ging de film *Das Verschwinden des Josef Mengele* in Cannes op het filmfestival in première. Het verhaal oogt eenvoudig. We kijken naar een teruggetrokken, nerveuze Mengele, duidelijk op de vlucht. Zijn dagen slijt hij rondhangend, wachtend op niets. Hij reflecteert niet op zijn eigen leven, maar maakt zich wel kwaad om de mensen waarmee hij is omringd: Argentijnen, andere vluchtelingen, mensen die hem helpen en zelf verheerlijken (!), niemand voldoet aan zijn standaarden die hij verder nauwelijks uitspreekt.

Zijn leven speelt zich in kleine kringen af. Een enkele keer kan hij terug naar het huis van de familie Mengele in Duitsland. De familie verdiende geld met de verkoop en handel van landbouwmachines en boekte er veel succes mee. Voor de gevluchte 'Engel des doods' is er maar weinig te krijgen. Zijn familie accepteert hem, ondersteunt hem min of meer, maar is hem ook liever kwijt. De sadistische arts wordt wel opgevangen, maar niet van harte.

Mengele op zijn beurt is ook geen prettig figuur in de omgang. Op een feestje in Zuid-Amerika duiken onder andere duikbommenwerperpiloot Rudel op. De ooit succesvolle piloot verloor een been, maar niet zijn trouw aan het nazisme of zijn charmes. Terwijl Mengele zich duidelijk verveelt, hangt Rudel de getapte jongen uit. De genodigden praten ongedwongen over allerlei vage plannen voor een racistische samenleving (terwijl Spaanstalig of Portugeessprekend personeel drankjes en hapjes serveren) en vermaken zich ogenschijnlijk prima. Mengele op zijn beurt is nukkig.

Het weerhoudt zijn zoon zich er niet van om zijn vader op te zoeken. De gesprekken tussen vader en zoon hadden heel goed

over de rol van Mengele in Auschwitz kunnen gaan. Iets anders gebeurt: Mengele vindt dat zijn zoon naar de kapper moet (want lang haar, we zijn inmiddels in de jaren zestig beland) en vraagt verder niets. Mengele blijft een angstige man, vervuld van zijn eigen gelijk.

De film wordt een enkele keer wreed onderbroken door beelden van Mengele als arts die in Auschwitz een man met een bochel 'onderzoekt'. Heel veel onderzoek doet hij niet, hij laat deze man en een andere man doodschieten, de botten uitkoken en naar Berlijn sturen. De gehele film is in zwart-wit gefilmd, dit deel, met het vermoorden en ontleden van de twee mannen, is in kleur.

Mengele als een angstige, teruggetrokken en zure man, die uiteindelijk na Argentinië, Paraguay en Brazilië met succes uit de handen van de Mossad wist te blijven. De film draait vooral om de eenzaamheid van de SS'er, die in februari 1979 tijdens het zwemmen overleed. Zijn lichaam werd in eerste instantie begraven en is later opgegraven ter identificatie. Als we afgaan op de film is zijn schedel nu als onderzoeksobject in gebruik voor studenten van de universiteit van Sao Paulo. De film opende met het laten zien van zijn schedel. De film duurt 135 minuten en draait vooralsnog alleen nog in filmhuizen. Of het de moeite waard was om te maken, dat oordeel laat ik graag aan de kijker over.

Alex Dekker

Filmrecensie

Nuremberg

'Terwijl de galg hen wachtte' was eind jaren veertig en in de vroege jaren vijftig één van de veelgelezen boeken over de laatste maanden van de belangrijkste toen nog levende nazikopstukken. Martin Gilbert, psycholoog, onderzocht onder andere Hess, Speer, Von Schirach en Göring tijdens hun gevangenschap. De mannen stonden in Neurenberg terecht om verantwoording af te leggen voor hun daden tijdens de oorlog. Gilbert was zeker niet de eerste psycholoog die verantwoordelijk was voor het onderzoek naar deze mannen. Douglas Kelly kreeg de opdracht als eerste. Hij diende de kopstukken en te onderzoeken, en in leven te houden. Over de processen en de aanloop naar deze processen zijn inmiddels al talloze boeken en films verschenen. Wat maakt deze film dan bijzonder? De film begint met de overgave van Hermann Göring, de baas van de Luftwaffe wordt gespeeld door Russel Crowe. Crowe zet een ijzersterke Göring neer, die iedereen om hem heen naar zijn hand probeerde te zetten. Ook Kelly, gespeeld door Rami Malek (die eerder Freddy Mercury speelde), valt voor de charmes van Göring.

Tegelijkertijd volgen we de Amerikaanse rechter Robert Jackson. Deze wilde de nazi's voor een rechtbank dagen, om zo de wereld duidelijk te kunnen maken welke oorlogsmisdaden werden gepleegd. Jackson was allesbehalve zeker van zijn zaak: de Britse leider Churchill had voorgesteld om alle leidende nazi's zonder al te veel plichtplegingen tegen de muur te zetten. Dat maakt de film tot een interessant document: enerzijds Jackson die een eerlijk proces wil voeren, anderzijds Kelly die Göring steeds meer ingepalmd wordt door Göring. De Reichsmarschall weet Kelly zo te bewerken waardoor deze

laatste op zoek gaat naar de vrouw en dochter van Göring. Gaat Kelly zijn boekje te buiten? In de film is het een geval van show, don't tell: de kijker kan zelf oordelen.

Maar als Kelly in een dronken bui één en ander loslaat over zijn werkzaamheden tegenover een Amerikaanse journaliste, wordt Gilbert ingevlogen. Hij zal eenzelfde reeks onderzoeken gaan doen, juist omdat Kelly zich te kwetsbaar opstelde en zich niet aan zijn taak kon houden; Robert Ley, de leider van het Arbeidsfront, wist zichzelf van zijn leven te benemen. Gilbert gaat als 'bewaker' van Kelly functioneren in de ogen van Kelly. Kelly op zijn beurt wordt ook benaderd door Jackson. Kelly weigert medewerking, hij wil zijn relatie met onder andere Göring niet op het spel zetten. Dat verandert als de tolk van Kelly het verhaal vertelt van hemzelf en zijn joodse familie. Zijn beide ouders zijn vermoord, hij ontkwam naar de VS en zijn zusje overleefde in Zwitserland. Kelly maakt een andere keuze en geeft Jackson zijn aantekeningen.

Voor Jackson is dit het spreekwoordelijke duwtje in de rug. Met een psychologisch rapport over misschien wel de belangrijkste levende nazi in handen weet hij in de rechtszaal Göring klem te zetten en krijgt deze laatste de doodstraf tegen hem geëist. Kelly is inmiddels niet meer in functie. Zijn contacten met het gezin van Göring waren niet alleen onwenselijk, zij waren verboden.

Göring, de man die ooit aangewezen was als directe opvolger van Hitler, wist na zijn veroordeling nog een laatste truc toe te passen. In de film is niet helder gemaakt hoe hij het heeft gedaan, wel dat Göring een cyaankali-ampul bewaarde. De Luftwaffemaarschalk nam de dodelijke ampul de nacht voordat hij opgehangen zou worden. Zijn zelfmoord voorkwam dit. Na Ley pleegde een tweede topnazi zelfmoord, wat voor Kelly als psychiater niet veel meer uitmaakte. Zijn taak zat er immers al op. Voor de commandant van de bewaking was de vroegtijdige dood van Göring een tegenslag. Hij werd woest (opnieuw een stuk uitstekend acteerwerk!).

Kelly op zijn beurt, overtuigd van de relatieve normaliteit van de kopstukken die hij had onderzocht, probeerde aan zijn boek te werken. Zijn these was eenvoudig: in iedereen zit in potentie de mogelijkheid om tot gruwelijke keuzes te komen en deze ook daadwerkelijk uit te voeren. Göring beweerde wel tegenover hem dat het allemaal draaide om het redden van Duitsland, het charisma van Hitler of de superioriteit van Duitsland zelf, uiteindelijk, aldus Kelly, waren dit niet veel meer dan losse uitspraken om de machtswellust van Göring zelf te verhullen. Ideologisch gezien was hij een lege huls, Göring wilde alleen macht en nog meer macht.

Kelly werkte dit uit in zijn boek '22 cells in Nuremberg' maar kreeg het boek niet gepubliceerd. Hij was al hevig teleurgesteld geraakt als we op de film alleen afgaan. In werkelijkheid keerde hij terug naar de VS en werd hij daar, uiteindelijk, professor aan de universiteit van Berkeley. Kelly kampte met depressies en dronk veel. In 1958 pleegde hij zelfmoord door een cyaankali-ampul kapot te bijten. Göring had twaalf jaar eerder op eenzelfde manier in zijn cel zelfmoord gepleegd. De film maakt hier verder niet heel woorden aan vuil. Wel laat de regisseur Kelly een commissie waarschuwen voor de

mogelijkheid van een heropleving van nazisme, aangezien iedereen in staat is om een Göring te worden als de omstandigheden zich ervoor lenen.

Een duidelijke waarschuwing naar onder andere het Amerikaanse publiek: niemand is ongevoelig voor de methoden (charmes, vlagvertoon, maar ook niets en niemand sparende terreur) die de nazi's gebruikten om aan de macht te komen.

Hoewel de film bijna twee en half uur duurt is het een 'snelle' film. De lijnen zijn helder, het acteerwerk overtuigend en de spanning wordt consequent opgebouwd. De afloop is van tevoren natuurlijk wel bekend: Göring pleegt zelfmoord, de andere nazi's sterven of worden gestraft en een paar worden vrijgesproken. Toch wordt het verhaal verteld zoals het destijds min of meer verliep. De geallieerden maakten bepaalde keuzes (een procesgang beginnen), Kelly kwam met zekere verwachtingen en hij maakte bepaalde keuzes (naar Görings vrouw gaan bijvoorbeeld) en ook Göring had, zij het beperkt, een zekere keuzevrijheid. En dan toch nog 148 minuten film maken en overtuigen? Het is niet velen gegeven.

Alex Dekker

Filmrecensie

The last viking

Uit Scandinavië komen, als ik afga op kranten en tijdschriften, nogal aparte films en verhalen. Zweedse thrillers schijnen nogal te verschillen van die uit de VS of Duitsland (van die laatste ken ik alleen de verhalen van Von Schirach, de kleinzoon van de HJ-leider, die als jurist in Berlijn werkte en zijn ervaringen op schrift stelt).

De trailer van The last viking bood vooral aparte humor, zonder heel veel over het verhaal los te laten. Bankovervaller Anker (Nicolaj Lie Kaas) komt na lange tijd uit de gevangenis. Hij houdt de commissie die moet beslissen over zijn vrijlating voor dat hij niet meer drinkt, zeker geen geweld meer wil en zal gebruiken en een 'normaal' leven wil leiden. Eenmaal vrij gaat hij vrijwel direct naar zijn broer Manfred (Mads Mikkelsen) en zijn zus Freja (Bodil Jørgensen). Anker wil zijn deel van de buit hebben, zijn broer Manfred heeft deze verborgen.

Maar niets is wat het lijkt. Manfred, getroffen door een jeugdtrauma, wil aangesproken onder de naam John. Hij is, volgens hemzelf, John Lennon. Als iemand dat niet doet, dan springt hij uit het raam. Of een rijdende auto. De twee broers trekken naar hun ouderlijk huis, omdat daar de buit van enkele miljoenen Kronen, begraven ligt.

Manfred/John op zijn beurt krijgt gezelschap van enkele andere mannen die in eenzelfde situatie zitten als hijzelf. De mannen vormen de Beatles, waarbij de drummer doof is en de zanger zowel Paul als George meent te zijn (Kardo Razzazi speelt en zingt fantastisch!). Terwijl Anker op zoek gaat naar het geld (in afwachting van de min of meer genezing van Manfred/John), bezoekt de mededader van Anker Freja. Deze man kent, net als Anker, nauwelijks scrupules. De man mishandelt Freja om haar te dwingen te vertellen waar Anker uithangt en waar het geld is.

Bij het ouderlijk huis in Zweden lopen de zaken ondertussen ook anders dan iedereen wil. Anker zoekt, het stel dat hem en Manfred onderdak biedt, blijkt ook vol met spanningen te zitten. Manfred/John op zijn beurt neemt geen blad voor de mond en stelt harde vragen en blijft (sterke rol van Mikkelsen!) bij zichzelf.

En uiteraard loopt alles volkomen uit de hand. De film heeft horrorelementen (iemand verliest een vinger), geweld en humor. Tussen de zoektocht naar het geld en de talloze gesprekken tussen de Beatles (hoewel, de mannen zijn ook even ABBA!) en de verhoudingen onder elkaar, krijgen we terugblikken op de jeugd van Anker en Manfred. En daaruit blijkt dat deze film thema's raakt die we ook bij SWH met elkaar bespreken: zowel Anker als Manfred hebben een jeugd die getekend werd door geweld en de twee tekenden. Juist door de flashbacks wordt duidelijk dat de twee beiden een verleden hebben waardoor ze zijn wie ze zijn. De humor krijgt daarmee een extra laag, naast een grote herkenbaarheid voor veel mensen. Iedereen in de film heeft wel een reden om boos of teleurgesteld te zijn. Alleen Paul/George misschien wat minder: hij vraagt meerdere keren of niemand direct betrokken is bij de Holocaust. Want dan kan hij niet met ze werken. In een andere vlag is hij overigens Himmler.

The last viking trekt het thema 'als iedereen stuk is, is niemand stuk' tot in het absurde door. En daarin schuilt een confrontatie (hoever moeten we gaan om beter te worden?) en een zekere aanvaarding in (wat als we de samenleving aanpassen aan onze tekortkomingen?) en maakt de film tot een prachtige, humorvolle en tegelijkertijd spannende en horrorachtige raamvertonning. Een film die erg veel heeft.

Alex Dekker

Draait in verschillende bioscopen sinds 4 december.

Nawoord Bestuur

'Openbaarheid vraagt om zorgvuldigheid'

De roep om archieven volledig en zonder drempels online te plaatsen is begrijpelijk. Toegang tot bronnen over de Tweede Wereldoorlog raakt aan waarheidsvinding, erkenning en verwerking. Tegelijkertijd is volledige openbaarheid nu, zonder beperkingen, niet vanzelfsprekend de juiste stap. In veel dossiers komen nog levende personen voor, of mensen die direct te herleiden zijn tot vandaag levende families. Namen, beschuldigingen en onvolledige informatie kunnen grote gevolgen hebben voor privacy, reputatie en onderlinge verhoudingen. Archieven zijn geen rechtbanken; ze bevatten momentopnames, verdenkingen en administratieve oordelen die context en duiding nodig hebben. Dat betekent niet dat deze archieven gesloten moeten blijven. Integendeel.

Online beschikbaar stellen is onvermijdelijk en wenselijk — maar in verschillende vormen. Met tijdsloten, met geanonimiseerde versies, begeleidende uitleg en ruimte voor context. Zo ontstaat toegang die recht doet aan alle oorlogsgetroffenen: slachtoffers, nabestaanden én families van mensen die verdacht werden van collaboratie met de Duitse bezetter.

Zorgvuldige openbaarheid erkent dat de oorlog geen zwart-wit verhaal is dat je met één muisklik ontsluit. Het is een gedeeld verleden dat nog altijd doorwerkt. Door gefaseerd, verantwoord en met oog voor menselijke gevolgen te publiceren, bouwen we aan toegang die niet alleen informatief is, maar ook rechtvaardig.

Namens het Bestuur SWH.

Michael Schuling, Voorzitter SWH

**Fijne
feestdagen
en een
gezond 2026
toegewenst!**

stichting
herkenning

Voor wie wij er zijn

Bent u familie van iemand die tijdens de Tweede Wereldoorlog de kant van de Duitse bezetter koos - of daarvan werd verdacht? Dan bent u niet alleen.

Stichting Werkgroep Herkenning staat sinds 1981 klaar voor mensen zoals u. Wij bieden een veilige plek, een luisterend oor en advies.

Wat wij doen

Luisterend oor en advies - via onze hulplijn en ons secretariaat.

Verbinding creëren - via gespreksgroepen, contactdagen, SWH Updates en ons Nieuwsbulletin.

Stimuleren onderzoek en publicaties - over Nederlanders die tijdens WO2 collaboreerden en de gevolgen daarvan op hun nazaten.

Bewustwording vergroten - over de sociale en emotionele impact en doorwerking in families.

In gesprek blijven - met andere groepen oorlogsgetroffenen.

Belangenbehartiging - door overleg met Ministerie VWS en OCW, Oorlog voor de Rechter, Autoriteit Persoonsgegevens, ARQ, NLVi, Nationaal Archief.

Onderwijs verrijken - door gastlessen en lesmateriaal over 'goed - fout' in de oorlog.

Hulp nodig? Bel onze hulplijn! +31 (0)85 000 41 85

Info Stichting Werkgroep Herkenning

Secretariaat

Gijsbrecht Bokellaan 1

2273 GT Voorburg

E-mail: secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Adres- of emailwijzigingen graag doorgeven aan het secretariaat.

Telefoon Herkenning en Landelijke hulptelefoon

085-00 04 185

Bestuur

Michael Schuling,	Voorzitter en Websitebeheerder
Kai Bloemers,	Vicevoorzitter
Herman Schouten,	Penningmeester
Alex Dekker,	secretaris Redacteur
José van de Kerkhof,	Bestuurslid
Fryda Evertse	Bestuurslid

Van links naar rechts: Alex Dekker, José van de Kerkhof, Michael Schuling, Fryda Evertse, Kai Bloemers en Herman Schouten.

Redactie Bulletin

Alex Dekker: alexdekker@werkgroepherkenning.nl

Foto's voor- en achterkant

Hans Jansen

Ontwerp van SWH Bulletin

Michael Schuling

Website

Voor het laatste nieuws over activiteiten van de Werkgroep Herkenning en over andere zaken die voor de doelgroep van Herkenning van belang kunnen zijn.

<https://www.werkgroepherkenning.nl/>

Minimum donatie € 25,-

Ontvangt u het SWH Bulletin per mail, dan is de minimum donatie € 25,-. Meer mag natuurlijk ook en we zijn u er dankbaar voor.

Wilt u het SWH Bulletin per post ontvangen, dan verzoeken wij u om € 25,- extra over te maken als tegemoetkoming in de porto- en drukkosten. Wij hopen dat u hier begrip voor heeft.

Mocht u betalingsproblemen hebben, neemt u dan gerust contact op met onze penningmeester Herman Schouten via herman.schouten@werkgroepherkenning.nl of via 038 - 4582224.

Bankinformatie voor het overmaken van uw jaarlijkse- of eenmalige donatie en/of giften:

BANK: ING

T.G.V.: Stichting Werkgroep Herkenning

IBAN: NL24 INGB 0005 2857 97

Inzage dossiers CABR

Het is voor verwanten/nabestaanden mogelijk om bij het Nationaal Archief in Den Haag een dossier van een familielid in te zien in het Centraal Archief van de Bijzondere Rechtspleging. Daar zijn echter voorwaarden aan verbonden. Voor meer informatie kunt u het secretariaat bellen of mailen.

Uw bijdrage

Een bijdrage in het SWH Bulletin is meer dan welkom. De redactie bekijkt binnengekomen stukken op: leesbaarheid, consistentie, lengte van de tekst in verhouding tot de beschikbare ruimte. Indien nodig wordt met de schrijver van de tekst een overleg ingepland. De inhoud van de stukken mag niet strijdig zijn met de doelstellingen van Herkenning.

Als een bijdrage van iemand wordt opgenomen, is dat op persoonlijke titel.

Privacyverklaring Stichting Werkgroep Herkenning

Sinds 25 mei 2018 is de AVG, de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht. In verband hiermee heeft Herkenning een privacyverklaring opgesteld. Deze vindt op onze website <https://www.werkgroepherkenning.nl/privacy-statement/>

In de privacyverklaring staat onder meer welke persoonsgegevens wij verwerken, met welk doel, hoe lang wij persoonsgegevens bewaren en hoe wij persoonsgegevens beveiligen.

Mocht u hierover vragen hebben, dan kunt u hiermee uiteraard terecht bij ons secretariaat.

COLOFON

SWH Bulletin is een uitgave van Stichting Werkgroep Herkenning. Het doel van de Werkgroep is het bevorderen van hulpverlening aan hen die in hun persoonlijk en/of maatschappelijk leven moeilijkheden ondervinden, doordat een of beide (groot)ouder(s) aan de kant van de bezetter stond(en) dan wel tot de bezetter behoorde(n) en het bekendheid geven aan de problematiek van deze groepering.

De Werkgroep is niet verbonden aan enige politieke partij, levensbeschouwelijke stroming of kerkelijk genootschap. De Werkgroep distantieert zich nadrukkelijk van elke vorm van sympathie voor (neo)fascisme en (neo)nazisme.

© Stichting Werkgroep Herkenning 2025

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting Werkgroep Herkenning.

SWH Bulletin is een uitgave van Stichting Werkgroep Herkenning.

Het doel van de Werkgroep is het bevorderen van hulpverlening aan hen die in hun persoonlijk en/of maatschappelijk leven moeilijkheden ondervinden, doordat een of beide (groot)ouder(s) aan de kant van de bezetter stond(en) dan wel tot de bezetter behoorde(n) en het bekendheid geven aan de problematiek van deze groepering.

De Werkgroep is niet verbonden aan enige politieke partij, levensbeschouwelijke stroming of kerkelijk genootschap. De Werkgroep distantieert zich nadrukkelijk van elke vorm van of sympathie voor (neo)fascisme en (neo)nazisme.

© Stichting Werkgroep Herkenning 2025

 +31 (0)85 00 04 185